

SELETUSKIRI

Euro kasutusele võtmise seaduse eelnõu juurde

I. Sissejuhatus

21. jaanuari 2004. a Riigikogus ratifitseeritud leping Euroopa Liiduga ühinemise kohta (edaspidi *ühinemisleping*) käsitleb Euroopa Ühenduse asutamislepingut koos selle lisadega ühinemislepingu osana, mis vastavalt 14. septembril 2003. a toimunud rahvahääletusel vastu võetud Eesti Vabariigi põhiseaduse täiendamise seaduse kohaselt on osa Eesti õiguskorrast. 2003. aasta Euroopa Liiduga ühinemise lepingu juurde kuuluva akti Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi ühinemistingimuste ja Euroopa Liidu aluslepingutesse tehtavate muudatuste kohta art 4 sätestab, et alates ühinemiskuupäevast osaleb iga uus liikmesriik majandus- ja rahaliidus kui liikmesriik, mille suhtes on kehtestatud erand asutamislepingu artikli 122 tähenduses. Lissaboni lepinguga muudeti Euroopa Liidu asutamislepingu nimetus Euroopa Liidu toimimise lepinguks (edaspidi *toimimise leping*). Ühisraha sisseviimine on toimimise lepingu artikli 119 lõike 2 sätetest tulenevalt määratletud kui üldine vahend ühenduse eesmärkide saavutamiseks. Euroopa ühisraha võeti kasutusele 1999. a ning seda kasutab nüüdseks ca 329 miljonit elanikku 16 liikmesriigis. Seega on ühisraha üks maailma olulisemaid valuutasid ning ka üks suuremaid Euroopa Liidu saavutusi¹.

Ühisraha sisseviimine on seatud sõltuvusse toimimise lepingu artikli 140 lõikes 1 toodud tingimuste täitmisest. 28. juunil 2004. a liitus Eesti vahetuskursimehhanismiga ERM II (*Exchange Rate Mechanism*), mis on euroalaga ühinemisele eelnev süsteem vahetuskursi stabiilsuse tagamiseks. Eesti ühines ERM II-ga pärast Eesti esimese konvergensiprogrammi esitamist ning selle hindamist EL Komisjoni (edaspidi *komisjon*) ja Euroopa Nõukogu (edaspidi *nõukogu*) poolt. Eesti krooni keskkurss euro suhtes fikseeriti senisel tasemel (1 euro = 15,6466 krooni). Eesti osaleb ERM II-s standardse kõikumisvahemikuga, kuid on võtnud ühepoolse kohustuse jätkata senise valuutakomitee süsteemiga kuni euro kasutuselevõtni Eestis, mis muuhulgas tähendab kohustust hoida krooni kurss euro suhtes fikseerituna.

Eurole ülemineku praktilised ettevalmistused algasid pärast 15. jaanuari 2004. a valitsuskabineti nõupidamist. 9. detsembril 2004. a toimunud kabinetinõupidamisel otsustas valitsus moodustada eurole sujuva ülemineku tagamiseks vajalike tegevuste koordineerimiseks asjatundjate komisjoni. Komisjoni kuuluvad Rahandusministeeriumi, Eesti Panga, Justiitsministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Siseministeeriumi ja Riigikantselei esindajad. Tänapäevaks osalevad asjatundjate komisjonis veel peaministri büroo liige ning Välisministeeriumi esindaja. Asjatundjate komisjon võttis esimesel koosolekul (15. veebruaril 2005. a) vastu otsuse moodustada euro kasutusele võtmisega seotud valdkondades esineda võivate probleemide kaardistamiseks ja lahenduste väljatöötamiseks koos töögruppide – Eesti Panga ja krediiasutuste vaheline töögrupp, ärikeskkonna töögrupp, valitsusasutuste tehnilise valmisoleku töögrupp, tarbijakaitse töögrupp, kommunikatsiooni töögrupp ja õigusloome töögrupp. Lisaks eelnimetatud töögruppidele moodustas asjatundjate

¹ Komisjoni veebileht: http://ec.europa.eu/euro/index_et.html

komisjon 2009. a eurole ülemineku kriteeriumide täitmise seire ja arvestuse töögrupi. Töögruppidesse kuuluvad asjaosalised nii avalikust kui ka erasektorist.

Ühisraha sisseviimine on seatud sõltuvusse riigi majanduslikest ja õiguslikest tingimustest. Toimimise lepingu artiklis 140 on toodud rahaliiduga ühinemise tingimused, millele liikmesriik peab vastama. Konvergensikriteeriumid on toodud ühinemislepingule lisatud lähenemiskriteeriumide kohta vastu võetud protokollis (*Maastrichti kriteeriumid*):

- valitsussektori² eelarve puudujääk peab olema väiksem kui 3% sisemajanduse koguproduktist (edaspidi *SKP*);
- valitsussektori võlg peab olema väiksem kui 60% SKP-st või lähenema sellele rahuldava kiirusega;
- riik peab vähemalt kaks aastat osalema ERM II-s³ ja hoidma oma valuuta vahetuskursi euro suhtes stabiilsena;
- riigi inflatsioonimäär ei tohi ületada rohkem kui 1,5 protsendipunkti võrra kolme kõige paremaid tulemusi saavutanud liikmesriigi keskmist;
- riigi pikaajaline intressimäär ei tohi ületada rohkem kui 2 protsendipunkti võrra kolme kõige paremaid hinnastabiilsuse tulemusi saavutanud liikmesriigi keskmist.

Kriteeriumide eesmärgiks on tagada, et eurot kasutusele võtva riigi õigusaktid ja majandus on valmis rahaliidus tegutsemiseks ning kindlustada sellega rahaliidu sujuv toimimine ja stabiilse hinnataseme säilitamine⁴.

2009. a novembris täitis Eesti inflatsioonikriteeriumit, mis seni oli peamiseks takistuseks euroala täisliikmeks saamiseks. Euro kasutusele võtmise seaduse (edaspidi *€S*) vastuvõtmisega kõrvaldatakse viimane takistus⁵ euroalaga liitumisel – Eesti õigusraamistik peab olema sobilik ühtse rahapoliitika elluviimiseks (toimimise lepingu artikkel 131).

€S eelnõu on koostatud eelnimetatud töögruppide ja asjatundjate komisjoni otsuste ning ministeeriumidelt saadud ettepanekute alusel. Eelnõu väljatöötamisel on arvestatud 1. septembril 2005. a valitsuskabineti nõupidamisel heaks kiidetud Eesti eurole ülemineku plaani ja selle muudatusi⁶. Ministeeriumidelt ja töögruppidele saabunud ettepanekute põhjal pani eelnõu kokku ja koostas seletuskirja Rahandusministeeriumi õigus- ja haldusosakonna nõunik Tiit Rebane (tel 611 3603 tiit.rebane@fin.ee). Eelnõud on keeleliselt korrigeeritud vastavalt Justiitsministeeriumi esitatud märkustele.

Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu koosseisu hääلteenamus.

² Valitsussektorisse kuuluvad ka KOV-d.

³ 28. juunil 2004. a liitus Eesti vahetuskursimehhanismiga ERM II (*Exchange Rate Mechanism*), mis on euroalaga ühinemisele eelnev süsteem vahetuskursi stabiilsuse tagamiseks.

⁴ Samal teemal täiendavalt vt Eesti Panga 2009. a detsembri aruannet euro kasutuselevõtu kohta. Kättesaadav Eesti Panga veebilehel:

http://www.eestipank.info/pub/et/dokumendid/publikatsioonid/seeriad/euroyle/euroedu_1209.pdf?ok=1

⁵ Käesolevast eelnõust eraldi menetletakse seadust „Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seadus” ja riigilõiguseaduse uut redaktsiooni.

⁶ Eurole ülemineku plaan kättesaadav Rahandusministeeriumi veebilehel: www.fin.ee

II. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärk on viia Eesti õigusraamistik kooskõlla Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) õigusega, et Eestil oleks võimalik eeldatavalt 2011. a 1. jaanuarist võtta kasutusele ühisraha euro. Eelnõu reguleerib Eesti krooni eurodeks vahetamist ja krooni käibelt kõrvaldamist, euro ja krooni paralleelkäivet ning sätestab Eesti kroonilt eurole üleminekuks vajalikud muudatused seadustes.

Eelnõus on lähtutud järgmistest eurole ülemineku põhiprintsiipidest:

- euro kasutuselevõtt kontorahas, majandusarvestuses ja lepingulistest suhetes toimub kohese järsu üleminekuna, s.t *üleminekuperioodi*⁷ ei ole. Eurole sujuva ülemineku tagamiseks toimub alates €-päevast⁸ kahenädalane krooni ja euro paralleelkäibe⁹ periood, millal kroon ja euro on sularahas võrdväärsed maksevahendid;
- Eesti Pank vahetab tähtajatult kroone eurodeks keskkursiga ja teenustasuta;
- vähendamaks survet hinnatõusule, on eelnõus ümardatud avalik-õiguslike tasude kroonisummad eurodesse reeglina allapoole ehk maksumaksjale soodsamas suunas;
- eurole üleminekuiga seotud kulutused katavad isikud reeglina ise – see põhimõtte kehtib nii avaliku- kui erasektori institutsioonide osas.

Trahvimäärad on eelnõus ümardatud ülespoole, põhimõttel, et alla 1 000 eurosed trahvimäärad on ümardatud 10 euro täpsusega, alla 10 000 eurosed trahvimäärad 100 euro täpsusega ning üle 10 000 eurosed trahvimäärad on eelnõus avaldatud reeglina 1 000 euro täpsusega. Trahvimääradega sarnaselt on ümardatud sunniraha määrad ning keskkonnakahju hüvitamise määrad¹⁰, mis iseloomult on sarnaselt trahvidele sanktsioonilise iseloomuga.

Trahvimäärade, sunniraha ja keskkonnakahju hüvitamise määrade ühisjooneks on sanktsiooniline iseloom ning eelduseks, et isikud võivad õiguskuuleka käitumisega hoiduda tegudest, mis põhjustavad sanktsiooni rakendamise vajadust. Kuigi €S alusel tõuseks nimetatud sanktsioonilise iseloomuga summade ülemmäär, tuleb arvestada asjaolu, et maksimaalmäära suurendamisega ei kaasne automaatselt kohaldatavate sanktsioonide suurenemine, kuna sanktsiooni kohaldamisel arvestatakse nii tegu kui toimepanijat iseloomustavaid asjaolusid. Muudatused lähtuvad praegu kroonides väljendatud summadest ega erine neist olulisel määral. Samuti tuleb arvestada, et ümardamine on vajalik ja mõistlik lähtudes üldistest karistusõiguse printsiipidest, mille kohaselt seadus, mis kergendab karistust või muul viisil leevendab isiku olukorda, omab tagasiulatuvat jõudu. Seega võib trahvimäärade jne ümardamine allapoole, isikutele soodsamas suunas, tuua kaasa massilise pöördumise kohtuväliste menetlejate ja kohtute poole eesmärgiga karistuste ümberaatamiseks. See ei ole aga antud eelnõu eesmärk.

Trahvimäärade, sunniraha ja keskkonnakahju hüvitamise määrade ümberarvestus eurodesse:

⁷ Üleminekuperiood – ajavahemik majandus- ja rahaliidu täisliikmeks saamise algusest kuni hetkeni, millal rahvusvaluuta ei ole enam kasutuses majandusarvestuses, kontorahana ega lepingulistest suhetes.

⁸ €-päev – päev, millest alates Eesti on euroala liige ja Eestis tuleb käibe euro, eelnõus ka kui päev, mis on kindlaks määratud Euroopa Liidu Nõukogu otsuses Eesti Vabariigi suhtes kehtestatud erandi kehtetuks tunnistamise kohta toimimise lepingu artikli 140 lõikes 2 sätestatud alusel.

⁹ Paralleelkäibe periood – ajavahemik, millal krooni sularaha ja euro sularaha on võrdväärselt seadusliku maksevahendina käibel.

¹⁰ Samas on keskkonnatasud kui avalik-õiguslikud tasud ümardatud maksjale soodsamas suunas.

Trahv kroonides	Ümberarvestus eurodesse	Trahv eurodes
500	31,96	32
1 000	63,91	64
2 000	127,82	130
5 000	319,56	320
7 000	447,38	450
10 000	639,12	640
12 000	766,94	770
18 000	1 150,41	1 200
20 000	1 278,23	1 300
25 000	1 597,79	1 600
30 000	1 917,35	2 000
40 000	2 556,47	2 600
50 000	3 195,58	3 200
75 000	4 793,37	4 800
80 000	5 112,93	5 200
100 000	6 391,16	6 400
150 000	9 586,75	9 600
500 000	31 955,82	32 000

III. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Toimimise lepingu art 131 kohaselt tagab iga liikmesriik, et tema siseriiklikud õigusaktid on vastavuses toimimise lepingu ja Euroopa Liidu lepinguga. Eelnõu reguleerib Eesti krooni eurodeks vahetamist ja krooni käibelt kõrvaldamist, paralleelkäivet ning sätestab Eesti kroonilt eurole üleminekuks vajalikud seadusemuudatused.

Eelnõu ei sisalda muudatusi seadustes, milles on seoses eurole üleminekuiga vaja teha põhjalikumad muudatused. Eraldi menetleti Eesti Panga seaduse muudatusi (avaldatud Riigi Teataja I 2006, 29, 219) ja menetletakse äriseadustiku muudatusi¹¹. Eesti Panga seaduse sisulised muudatused võttis Riigikogu vastu Eesti Panga seaduse muutmise seadusega 7. juunil 2006. a (RT I 2006, 29, 219). Käesoleva eelnõuga täpsustatakse viidatud muutmisseadust¹² ning õigusselguse huvides nähakse ette vormilised muudatused Eesti Panga seaduses (edaspidi *EPS*). Nii eelnõus kui eurole üleminekuiga seotud äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduses muudetakse Eesti väärtpaberite keskregistri seadust ja tsiviilkohtumenetluse seadustikku. Kavandatavad muudatused ei kattu ning seaduste muutmine erinevates eelnõudes on põhjendatud eelnõude erineva rõhuasetusega¹³.

Eelnõu ei sisalda muudatusi riigilõivuseaduses. Vastavad muudatused vormistatakse eraldi eelnõuna. Eelnõus ei reguleerita kauba ja teenuse hinna paralleelset avaldamist nii kroonis kui euros. Hindade topeltavaldamise nõue ning selle nõude järgimine vähendab survet hinnatõusule¹⁴. Hindade avaldamise nõue kehtestatakse majandus- ja

¹¹ Paralleelselt eelnõuga menetletakse Riigikogus äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõud.

¹² Asendatakse viide Euroopa Ühenduse asutamislepingule viitega toimimise lepingule.

¹³ Tervikpildi huvides reguleeritakse äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõus ühinguõigust puudutav osa ning €S eelnõus muudetakse üldist õigusraamistikku.

¹⁴ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euro eelised ja kasu: aeg hinnanguks“ (2008/C 224/27) punktis 5.8.1 sedastatakse, et kuigi mõned ettevõtjad kasutasid euro käibe tulekut kasumi teenimiseks,

kommunikatsiooniministri 14. aprilli 2004. a määruses nr 76 „Kauba ja teenuse hinna avaldamise nõuded”.

€S 2. peatüki 1. jagu ei omanda jõustumisel iseseisvat õigusjõudu, vaid muudatustena saavad sätted muudetavate õigusaktide osaks. Samas ei ole €S puhtalt rakendusakt vaid põhjusel, et seal sätestatakse paljude seaduste muudatused. Eelnõu § 1 kohaselt reguleeritakse €S-ga krooni eurodeks vahetamist, krooni käibelt kõrvaldamist, krooni ja euro paralleelkäivet ning sätestatakse kroonilt eurole üleminekuks vajalikud seadusemuudatused. Toodud valdkondadest kaks esimest (krooni vahetamine eurodeks ja krooni käibelt kõrvaldamine) ei ole olemuslikult tähtajalised kohustused. Sätete tähtajalisest kehtivusest ei lähtu eelnõu § 2, § 4 lg 1 lause 2, § 4 lg 2 ja § 5. Selliselt on €S dualistliku olemusega ning osaliselt mõeldud kehtima ka pärast rakendussätete kehtestamist muudetavates seadustes ning tähtajaliste normide kehtivuse lõppemist. €S tähtajatu kehtivusega normid oleks võinud ette valmistada näiteks EPS ja krediitiasutuse seaduse muudatustena, kuid seal oleksid need normid olnud kontekstivälised. Samuti ei oleks põhjendatud formuleerida eelnõu 1. peatükist üks ning 2. peatükist teine iseseisev eelnõu.

Erinevalt Malta ja Slovakkia eurole ülemineku tarvis koostatud õigusaktidest ei ole eelnõus eraldi sanktsioneeritud ümberarvestusnõuete rikkumine. Tarbijakaitseaduse (TKS) § 4 kohustab kauplejat ja tootjat teavitama tarbijat kauba/teenuse hinnast. Eurole üleminekul tuleb arvestada majandus- ja kommunikatsiooniministri 14. aprilli 2004. a määruses nr 76 „Kauba ja teenuse hinna avaldamise nõuded” kehtestatud nõudeid. Kroonide eurodesse ümberarvestamise reeglite rikkumine on tarbijakaitsealises aspektides hõlmatud TKS § 46 sanktsiooniga. Lisaks eeltoodule on ettevalmistamisel ausa hinna kokkulepe erasektoriga, mis takistab kunstlikke hinnatõuse. Kokkulepe on TKS § 12² lg 6 mõistes käitumiskoodeks, mille järgimata jätmisel on liitunute osas rakendatav TKS §-s 47¹ toodud sanktsioon. TKS § 12³ lg 4 kohaselt on kauplemisvõtte eksitav, kui selle mõjul konkreetses olukorras, arvestades kauplemisvõtte kõiki asjaolusid, teeb või tõenäoliselt teeb keskmine tarbija tehinguotsuse, mida ta muul juhul ei oleks teinud, ja kui kauplemisvõttega seondub käitumiskoodeksis sisalduva kohustuse täitmata jätmise koodeksit järgima kohustunud kaupleja poolt, kui kaupleja viitab oma seotusele käitumiskoodeksiga. TKS § 12² lg 9 mõistes on tarbijat eksitav kauplemisvõtte ebaaus ning TKS §-s 47¹ kehtestatakse sanktsioonid ebaausate kauplemisvõtete kasutamise keelu rikkumise eest.

Paragrahv 1 – eelnõu §-s 1 sisustatakse seaduse reguleerimisala: „*Euro kasutusele võtmise seadus reguleerib Eesti Vabariigi rahaseaduse alusel emiteeritud Eesti krooni (edaspidi käesolevas peatükis kroon) eurodeks vahetamist, krooni käibelt kõrvaldamist, krooni ja euro paralleelkäivet ning sätestab kroonilt eurole üleminekuks vajalikud seadusemuudatused.*”. €S-s reguleeritakse maksevahendi muutmist, seaduslike maksevahendite paralleelkäivet ja krooni staatust osas, mis ei ole EL õigusega reguleeritud. Selliselt sätestatakse €S-s:

1) kes ja millise aja jooksul vahetab kroone eurodeks (eelnõu § 4). €S jõustumisest 14. päeva jooksul säilib krooni maksevahendi saatus. Vastaval perioodil on kohustatud kõik isikud võtma vastu krooni sularaha (eelnõu § 3). Kontorahas toimub üleminek automaatselt ööl vastu 1. jaanuari 2011. a.

siis on ja jääb euro olemuselt neutraalseks vahendiks. Nimetatud uuringus leiti, et euro ei mõjutanud inflatsiooni, vahetuskursse ega esineda võivaid spekulatsioone.

Eesti Panga kroonide eurodeks vahetamisele ei seata ajalisi piiranguid ega teenustasusid. Eesti Pank vahetab kroone eurodeks eesmärgil kõrvaldada kroon käibelt¹⁵. Krooni käibelt kõrvaldamisega vahetatakse krooni pangatähed ja mündid (pärast paralleelkäivet ei ole kroonil maksevahendi staatust) euro vastu. Krooni käibelt kõrvaldamisena ei vaheta Eesti Pank kroone muu kui euro maksevahendi vastu.

Krediitiasutustel on teenustasudeta krooni käibelt kõrvaldamise kohustus 1. juulini 2011. a. Krooni käibelt kõrvaldamisega vahetatakse krooni pangatähed ja mündid (pärast paralleelkäivet ei ole kroonil maksevahendi staatust) euro vastu. Selliselt ei pea krediitiasutused teenustasust loobuma juhul, kui klient soovib näiteks kroone vahetada mõne muu kui euro vääringu vastu. Krooni ümberarvestamisel (k.a ümberarvestamisel teise riigi rahaühikusse) lähtutakse nõukogu määruse 1103/97/EÜ teatavate euro kasutuselevõtuga seotud sätete kohta (EÜT L 162, 19.6.1997, p.1) artiklitest 4 ja 5 ning €S 1. peatükis toodust. Samast määrusest juhindutakse krooni vääringu vahetamisel mõne muu kui euro vääringu vastu;

2) eurodeks vahetatava krooni sisustamise huvides sätestatakse §-s 1, et €S 1. peatükis mõistetakse kroone kui Eesti Vabariigi rahaseaduse (RahaS) alusel emiteeritud Eesti kroone. €S jõustumisel tunnistatakse RahaS kehtetuks, kuid kroon jääb kehtima paralleelkäibe perioodiks (1.–14. jaanuar 2011. a) ning Eesti Pank vahetab kroone eurodeks kindlaksmääramata perioodil. Toodud põhjustel vajab õigusliku järjepidevuse huvides sisustamist mõiste „kroon”. Eelnõu koostamisel kaaluti erinevaid võimalusi nimetatud mõiste sisustamiseks¹⁶. Kuna pärast RahaS kehtetuks tunnistamist enam kroone ei emiteerita ning RahaS alusel ei ole emiteeritud muud raha kui kroon, siis otsustati krooni mõiste siduda RahaS alusel emiteeritud krooniga. Õiguslik järjepidevus krooni mõiste sisustamisel saavutatakse läbi viitenormi kehtetuks tunnistatavale seadusele, kusjuures €S jõustudes ei omistata RahaS-le jätkuvat õigusjõudu vaid omistatakse RahaS alusel emiteeritud kroonile õigusjõud €S-s sätestatud ulatuses;

3) krooni ja euro paralleelkäivet reguleeritakse eelnõu §-s 3. Sättes ei korrata üle, et euro on alates päevast, mis on kindlaks määratud Euroopa Liidu Nõukogu otsuses Eesti Vabariigi suhtes kehtestatud erandi kehtetuks tunnistamise kohta Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 140 lõikes 2 sätestatud alusel, Eestis seaduslik maksevahend, kuna vastav regulatsioon on sätestatud nõukogu määruse nr 974/98/EÜ artiklis 2;

4) kroonilt eurole üleminekuks muudetakse €S-ga 224 seadust, kus praegu viidatakse kroonile, kroonisendile või rahale, mille osas Eesti Pank kehtestab konverteerimiskursi. Eesti Panga kehtestatava kursi asemel sätestatakse, et asjakohase kursi osas lähtutakse Euroopa Keskpanga päevakursist. Enamjaolt asendatakse muudetavates seadustes kroonisumma asjakohase summaga eurodes. Teatud juhul eeldab selline maksevahendi muutmine rakenduslike sätete lisamist¹⁷. Eurosummade leidmisel lähtuti käesoleva seletuskirja 2. osas toodud põhimõtetest, selgitades seletuskirja järgnevas osas asjakohaseid seadusemuudatusi vaid juhul, kui summa ümardamisel ei olnud otstarbekas üldisi ümardamisepõhimõtteid rakendada¹⁸ või kavandatakse muudetavas õigusaktis sisulisi muudatusi¹⁹.

¹⁵ Krooni käibelt kõrvaldamise ja krooni eurodeks vahetamisest täiendavalt seletuskirja osas, kus selgitatakse eelnõu § 4 lg 3 regulatsiooni.

¹⁶ Nt jätta RahaS osaliselt kehtima pärast euro kasutusele võtmist või kinnitada krooni kujundus ja staatus €S-s.

¹⁷ Nt kinnistusraamatuseaduse muudatused.

¹⁸ Nt asjaõigusseaduse muudatused.

¹⁹ Nt TKS muutmine.

Nõukogu määruse 1103/97/EÜ artikli 3 kohaselt ei muuda euro kasutuselevõtt õigusliku vahendi ühtki tingimust ning ei vabasta ühegi õigusliku vahendi kohasest täitmisest. Õigusliku vahendina mõistetakse artikli 1 kohaselt ka õigusnorme. Kuigi eelnõu 2. peatükis on eelnõu koostaja arvates hõlmatud muutmist vajavad õigusaktid ammendava loeteluga ning muudetavates õigusaktides tehakse kõik vajalikud muudatused, siis ei ole välistatud asjaolu, et mõni kroonisumma on €S-s jäänud eurodeks muutmata. Viimast juba ainuüksi muudatuste paljususest tingituna. Eelnõu koostamisel kaaluti, kas eelnimetatud eksimuste vältimiseks on vajalik kehtestada eraldi säte, mis hõlmaks kroonisummade eurodeks arvestamist olukorras, kus eelnõus konkreetset muudatust ei ole ette nähtud. Nimetatud küsimuses leiti, et krooni euroks tõlgendamise säte võib tekitada arusaamatusi, kuna kroonides väljendatud summasid ei saa tõlgendada eurodes väljendatud summadeks ilma kroonisumma konverteerimiskursi näitajaga jagamist. Vajalik ei ole ka üldsäte, mille kohaselt kehtestada nõue, et pärast krooni ja euro paralleelkäivet tuleb õigusaktides kehtestatud kroonides väljendatud summasdes teha makseid eurodes selliselt, et kroonisumma jagatakse euro ja krooni suhtarvuga ning tulem ümardatakse üldistest ümardamisreeglitest lähtuvalt. Vastav üldnorm sätestatakse eelnõu §-s 5 ja nõukogu määruse nr 1103/97 artiklitest 3–5 ning nõukogu määruse nr 974/98 artiklitest 10 ja 11. Nõukogu määruse nr 974/98 artikli 6 lg-s 2 sätestatakse, et kui õiguslikus vahendis viidatakse riigi rahauhikule, on see viide samamoodi kehtiv, kui vastavalt ümberarvestuskurssidele oleks viidatud euroühikule. Eelnõu koostamisel leiti, et viidatud probleem on ületatav õigusnormide tõlgendamisega.

Paragrahv 2 – €S-ga kehtetuks tunnistatava RahaS § 4 kohaselt on raha piiranguteta vastuvõtmise kohustus Eesti Pangal ja kõikedel krediidasutustel. Toodud põhimõtte säilitatakse.

Nõukogu määruse 974/98 artikli 11 kohaselt ei ole isik kohustatud olenemata mündi vääringust vastu võtma rohkem kui 50 münti. Sama sätte kohaselt ei rakendata toodud piirmäär münte käibele laskva asutuse osas ning isikutele, kes määratakse siseriikliku õigusega. Nimetatud sättest tuleneb võimalus kohustada isikuid vastu võtma euromünte enam kui 50 mündi ulatuses. Eesti Vabariigi rahaseaduse (*RahaS*) § 4 kehtestab sama kohustuse krooni vääringus sularaha vastuvõtmisel nii krediidasutustele kui Eesti Pangale. Euromüntide vastuvõtmise osas €S-ga seda kohustust olemuslikult ei muudeta. Eelnõu § 2 lg-s 1 nimetatud isikute osas määratakse kvantitatiivselt müntide vastuvõtmise kohustus olenemata mündi vääringust ja säilitatakse pangatähtede (varem kroonide, pärast paralleelkäibe perioodi eurode) piiranguteta vastuvõtmise kohustus.

Euro ja krooni vahetuskursist tulenevalt²⁰ suureneb Eesti jaekaubanduses müntide osakaal. RahaS § 4 kohaselt tuleb isikutel (v.a Eesti Pank ja krediidasutused) maksimaalselt vastu võtta münte 20 krooni (1,27 eurot) ulatuses, mis tähendab maksimaalselt 200 käibemünti (vääringus 10 senti, kuid ka 5 senti vääringus käibemüntide 400 tükki) ja maksimaalses summas minimaalse mündikoguse juures 4 käibemünti vääringus 5 krooni. €S § 2 lg-s 1 nimetatud isikud on kohustatud maksimaalselt vastu võtma 50 münti. 50 käibemündi minimaalne väärtus on 50 senti ning maksimaalne väärtus 100 eurot.

Lisaks eeltoodule on eelnõud täiendatud TKS muudatustega. TKS täiendatakse §-ga 47² selliselt, et nähakse ette vääriteokaristus seadusliku maksevahendi ja paralleelkäibe perioodil sellega võrdsustatud maksevahendi vastuvõtmisest keeldumise eest kauba või teenuse müügil

²⁰ Eelduslikult 15,6466 krooni on 1 euro.

või selle tasumisel²¹. Õigusselguse huvides viidatakse eelnõu § 2 lg-s 3, et vastutus €S §-s 2 ja § 3 lg-s 2 sätestatud kohustuse rikkumise eest sätestatakse tarbijakaitseseaduses.

Kuigi paralleelkäibe perioodil on võimalik kauplustes krooni sularahas maksta, ei tohiks kaubandusvõrku kasutada suure hulga krooni müntide realiseerimiseks. Müntide kokkukogumiseks on ette nähtud eraldi müntide kogumise kampaania, mille täpsemad põhimõtted selguvad 6 kuud enne €-päeva (eeldatavalt suvel 2010).

Paragrahv 3 – alates päevast, millal jõustub nõukogu määrus, millega määratakse Eesti euroalaga liitumise kuupäev ja euro ning Eesti krooni vahetuskurs²², on Eesti Vabariigis seaduslikuks maksevahendiks euro. Nõukogu määruse 974/98/EÜ artikli 15 lg 1 kohaselt jäävad riigi rahaühikus väeringustatud pangatähed ja mündid seaduslikuks maksevahendiks mitte kauemaks kui kuus kuud alates €-päevast. Seda ajavahemikku võib siseriiklike õigusaktidega lühendada. Krooni sularahalt eurole ülemineku hõlbustamiseks on ette nähtud kahenädalane paralleelkäibe periood. Euro sularahale ülemineku Küprosel ja Maltal kinnitab, et lühike paralleelkäibe periood on tehniliselt teostatav isegi riikides, kus on ringluses väga suur hulk sularaha²³. Kahenädalane paralleelkäibe periood õigustas end ka Slovakkias. Sellest tulenevalt sätestatakse eelnõus, et 14 päeva jooksul nõukogu eelnimetatud määruse jõustumisest on sularahas seaduslikuks maksevahendiks Eesti Vabariigis kroon. Seega saab alates euro käibeelaskmisest kahe nädala jooksul sularahas maksta nii eurodes kui kroonides. Nimetatud perioodi lõppedes on Eesti Vabariigis seaduslikuks maksevahendiks ainult euro.

Paralleelkäibe perioodil saab kõikides kaubandus- ja teeninduspunktidest maksta nii kroonides kui eurodes. Vahetusraha antakse soovitavalt tagasi eurodes. Kuna paralleelkäibe perioodi eesmärgiks on sujuvalt kroonid käibelt kõrvaldada ja eurod ringlusest lasta, siis tuleb kauplustel võimalusel alati vahetusraha tagasi anda eurosid. Arvestades võimalusega, et €-päevaks ei ole kaugemates maakohtades asuvatesse kauplustesse euro sularaha veel jõudnud, on jäetud paralleelkäibe perioodil võimalus vahetusraha tagasi anda ka kroonides.

Komisjon on soovitanud²⁴, et Slovakkia kogemusi arvestades võiksid euroalaga liituvad riigid kaaluda võimalust kehtestada jaekaubanduses õiguslik keeld kasutada endist väeringut raha tagasiandmiseks (välja arvatud juhul, kui euro kasutamine on füüsiliselt võimatu) paralleelkäibe perioodil. Eelnõud koostades analüüsi toodud soovitus ning leiti, et komisjoni soovitude järgimine ei tohi põhjustada seda, et Eesti õigus ei vasta EL õigusele. Nimelt ei pruugi komisjoni soovitus järgida EL õigust ning selle järgimisel kaugenetakse paralleelkäibe tähendusest. Paralleelkäibe tähendab, et nii (varasem) riiklik kui euromaksevahend on võrdväärset maksevahendid. Maksevahendite võrdväarsus eeldab, et mõlemas väeringus maksed (k.a tagasimaksed) on lubatud. Nõukogu määruse 974/98 preambula 8. taande kohaselt kehtestatakse üleminekuperioodiks euroühiku ja riigi rahaühiku vaheline õiguslik võrdsus. Paralleelkäibe eeldab, et nimetatud määruse artikli 1 mõistes kõiki õiguslikke vahendeid saab koostada ja täita sularahas nii euro kui riigi rahaühikus. Tegu ei oleks enam paralleelkäibega kui sätestada, et maksevahendite võrdväarsus seisneb selles, et kroonis tohib maksta ja euros sularaha tagasi anda. Nõukogu määruse 974/98 artikli 15 lg 1

²¹ Täiendavalt samal teemal seletuskirja osas, kus selgitatakse eelnõu § 149 regulatsiooni.

²² Vastavalt nõukogu määruse 974/98/EÜ ja 2866/98/EÜ muudatused.

²³ EL komisjoni 18. aprilli 2008. a teatis nr 204 nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele, regioonide komiteele ning Euroopa Keskpangale teemal „Euro kasutuselevõtt Küprosel ja Maltal”.

²⁴ EL komisjoni 10. jaanuari 2008. a soovitus „Eurole üleminekut hõlbustavate meetmete kohta” 2008/78/EÜ.

kohaselt on liikmesriigi kehtestataval perioodil kroon seaduslikuks maksevahendiks ka pärast € päeva. €S kohaselt on kroon seaduslikuks maksevahendiks 14 päeva jooksul pärast €-päeva.

Lisaks eeltoodud probleemile tuleks komisjoni soovitusel arvestamisel sätestada seaduses kõikvõimalikud erandlikud juhud, millal võib kroonivääringut jaemüügis tagasi anda ja millal seda ei tohi. Selline loetelu ei oleks kunagi ammendav. Kui piirduda üldisemate alustega (N: raha tagastajal puuduvad euro rahatähed; ost moodustab sedavõrd väikese osa tagastatavast rahast vms), siis oleks tegu üldiste alustega, mille praktikas rakendamine komplitseeritud.

Eeltoodud põhjustel tuleks maksevahendite võrdväärsuse põhimõtte võimaliku rikkumise asemel reguleerida paralleelkäibe perioodil tagasi antava vääringu teemat erinevate lepetega. Näiteks on teema ühitatav ausa hinnastamise hea tava leppega, mille osiseks võiks olla see, et ettevõtjad annavad endast parima, et tagasimaksud toimuksid eurodes ka juhul, kui nende aluseks olevad maksed toimuvad kroonides. Tegu oleks sisuliselt hea tahte aktiga. Tagamaks, et paralleelkäibe perioodil tehtud maksete eest annavad ettevõtjad tagasi euro sularaha, tuleks ettevõtjate tähelepanu juhtida sellele läbi erinevate kommunikatsioonivahendite²⁵.

Paragrahvi 3 lg-ga 2 seatakse isikutele, v.a Eesti Pank ja krediiasutused, kohustus võtta krooni pangatähti (paberraha) paralleelkäibe perioodil vastu piiramatult ja krooni münte korraga kuni 20 krooni ulatuses. Sama kohustus sätestati isikutele enne €S jõustumist €-päeval kehtetuks tunnistatava RahaS §-s 4. TKS täiendatakse §-ga 47² selliselt, et €S §-s 2 ja § 3 lõikes 2 sätestatud seadusliku maksevahendi vastuvõtmisest keeldumise eest kauba või teenuse müügil või selle eest tasumisel nähakse ette sanktsioonid. Selliselt on vääriteokorras trahvitav nii eurode vastuvõtmisest keeldumine kui kroonide vastuvõtmisest keeldumine paralleelkäibe perioodil²⁶.

Eesti Panga osas on pangatähtede ja müntide piiranguteta vastuvõtmise kohustus sätestatud eelnõu § 4 lg-s 1 – Eesti Pangal on teenustasudeta krooni käibelt kõrvaldamise kohustus. Krediiasutuste kohustus sätestatakse eelnõu § 4 lg-s 3: krooni käibelt kõrvaldamise eesmärgil on krediiasutustel sularaha teenuseid osutavates pangakontorites teenustasudeta krooni euroks vahetamise kohustus kuus kuud pärast erandi tühistamise päeva (eeldatavalt 1. jaanuar – 30. juuni 2010. a k.a). Vigastatud või rikutud krooni pangatähti ja münte vahetavad krediiasutused euroks Eesti Panga volitusel.

Paragrahv 4 – kõikides sularaha teenuseid osutavates pangakontorites on võimalik kroone (nii münte kui pangatähti) eurodeks vahetada keskkursiga ja teenustasuta 6 kuud jooksul pärast €-päeva. Tõenäoliselt jätkavad krediiasutused (vastavalt Eesti Pangaga kokkulepitule) seejärel nimetatud teenuse osutamist vähemalt kuue kuu jooksul piiratud kontorivõrguga. Nimetatud perioodil ja ka pärast seda vahetab Eesti Pank kroone eurodeks tähtajatult, teenustasuta ja piiramatult koguses. Kogu rahavahetuse protsessi ajal järgitakse Eesti Vabariigi kehtivaid rahapesu tõkestamise nõudeid.

Kuigi euro ei ole enne €-päeva Eestis veel seaduslik maksevahend, on plaanis, et pangad pakuvad võimalust vahetada kroone eurodeks keskkursiga ja teenustasuta juba vähemalt kuu aega²⁷ enne €-päeva. Enne €-päeva keskkursiga ja teenustasuta rahavahetust võivad

²⁵ Nt juhtima korduvalt jaemüüjate tähelepanu sellele, et nad plaaniksid paralleelkäibe perioodiks hoolikalt euro sularaha vajadust.

²⁶ Täiendavalt samal teemal käesoleva seletuskirja osas, kus selgitatakse eelnõu § 149 regulatsiooni.

²⁷ Vabatahtlikkuse alusel võivad krediiasutused seda perioodi varasema algustähtaja kaudu pikendada.

krediidiasutused teostada ainult vabade eurode arvelt. Euroopa Keskpanga kaudu saadud eurosid ringlusse ei lasta enne €-päeva.

Enne €-päeva toimuvat rahavahetust seadusega ei reguleerita ning see toimub krediidiasutuste kokkuleppel Eesti Pangaga. Enne €-päeva on RahaS § 3 alusel Eestis ainsaks seaduslikuks maksevahendiks kroon, seega puudub vajadus ja EL õigusest tulenev konkreetne alus seada krediidiasutustele kohustus vahetada teenustasuta kroonides vääringustatud pangatähti ja münte eurodeks. Enne €-päeva keskkursiga ja teenustasuta rahavahetus on mõistetav krediidiasutuste hea tahte väljendusena.

€-päevaks lõpetab Eesti Pank krooni käibelelaskmise. €-päevast alates on Eesti Pangal teenustasudeta krooni kõrvaldamise kohustus. Eesti Panga vastav kohustus on isikuid soosiv ning puudub vajadus isikute õigusi piirata sellega, et kehtestada kroonide eurodeks vahetamisele konkreetne tähtaeg. Tähtaja kehtestamata jätmisel arvestati ka EL nõukogu määrust nr 974/98/EÜ artiklis 16 toodud, mis ei piira ajaliselt krooni käibelelaskja kohustust vahetada kroone eurodeks. Paralleele võib tuua esitajavõlakirjadega, mille osas oleks põhjendamatu vabastada emitent tagasimaksekohustusest.

Sätte sõnastus võimaldab tulevikus ilmnevate asjaolude alusel kehtesta kroonide eurodeks vahetamisele konkreetne tähtaeg. Säte ei ole sõnastatud selliselt, et kroone vahetatakse eurodeks tähtajatult või näiteks, et tegu on Eesti Panga aegumatu kohustusega. Sättes toodud kohustuse kestus on tulevikku suunatud sarnaselt õigusnormide tavapärasele sõnastusele. Täna teada oleva informatsiooni alusel on põhjendamatu piirata kroonide eurodeks tasuta vahetamist, kuid see ei välista asjaolu, et mõistlikul põhjusel saaks vastavale kohustusele tulevikus piisavat etteteatamistähtaega arvestades piirid seada.

Sularahaautomaadid (ATM) on üheks olulisemaks kanaliks eurode käibelelaskmisel. Erinevate pankade ATM-de ümberhäälestamine ja eurodega täitmine toimub ühtse projekti kaudu, mille eesmärk on kõikide Eestis asuvate ATM-de viimine üle euroraha väljastamisele esimesel võimalusel. Pangad on avaldanud valmidust viia kõik ATM-d europõhiseks 48 h jooksul alates €-päevast.

Kontoraha osas toimub €-päeval eurole järsk üleminek, s.t üleminekuperioodi kontoraha käibe osas ei rakendata²⁸. Krooni kontoraha konverteeritakse automaatselt, üheaegselt, teenustasuta ning kogu ulatuses eurodeks²⁹. Kõik tehingud, mis on teostatud pärast €-päeva, kajastatakse eurodes. Klientide kontonumbrid jäävad samaks.

Kontoraha konverteerimisel eurodeks näidatakse kliendile kontoväljavõttes nii kroonikonto lõppsaldo, vahetuskurs ja eurokonto algsaldo. Eesti Panga arveldussüsteemid muudetakse europõhiseks ööl vastu €-päeva. Selleks, et vältida tegevuste kuhjumist lühikesse ajavahemikku, võivad pangad viia teenused europõhiseks juba enne €-päeva (näiteks lepingud, tähtajalised hoiused vms.). Seejuures järgitakse põhimõtet, et kliendile oleks igal juhul tagatud kuni Eesti liitumiseni euroalaga võimalus kasutada kõiki pangateenuseid kroonis ilma kursivahe ja teenustasuta.

Paragrahvi 4 lg 2 ja lõike 3 viimases lauses toodu kordab kehtetuks tunnistatava RahaS § 6 regulatsiooni, et säilitada isikutele võimalus vahetada vigastatud või rikunud krooni pangatähti

²⁸ Kontode konverteerimine võtab pankadel aega umbes kaks tundi, kogu pangasüsteemi viimine europõhiseks umbes 12 tundi.

²⁹ Kontoraha ümberkonverteerimisel eurodeks kasutatakse nõukogu kinnitatavat kurssi.

ja münte euro vastu. Paragrahvi 4 lg 2 seab vastava kohustuse Eesti Pangale ning sama paragrahvi 3. lõige laiendab lõikes 2 nimetatud kohustuse krediidiasutustele (sularaha teenuseid osutavates kontorites). Kui Eesti Panga osas on vastav kohustus sätestatud tähtajatult, siis krediidiasutustele kehtib vigastatud või rikutud krooni pangatähtede ja müntide vastuvõtmise kohustus kuus kuud pärast €-päeva. Paragrahvi 4 lg 3 lause 2 täpsustab lõike eelmist lauset vaid sellega, et sättes reguleeritakse vigastatud või rikutud krooni pangatähtede ja müntide vahetamist. Vigastatud või rikutud krooni pangatähtede ja müntide vahetamisel tuleb krediidiasutusel järgida § 4 lg-s 2 toodud tingimusi ning arvestada lõike 3 lauses 1 toodud perioodi.

Paragrahvi 4 lõike 3 esimeses lauses sätestatakse: krooni käibelt kõrvaldamise eesmärgil on krediidiasutustel sularaha teenuseid osutavates kontorites teenustasudeta krooni euroks vahetamise kohustus kuus kuud pärast erandi kehtetuks tunnistamise päeva. RahaS § 2 kohaselt kuulub krooni käibelt kõrvaldamise ainuõigus Eesti Pangale. Vastava mõistekasutuse järjepidevuse huvides seatakse eelnõu § 4 lg-s 1 Eesti Pangale krooni käibelt kõrvaldamise kohustus ning § 4 lg-s 3 krediidiasutustele krooni euroks vahetamise kohustus. Krooni käibelt kõrvaldamise kohustus on ainult Eesti Pangal. Krooni käibelt kõrvaldamine hõlmab kroonide vahetamist eurodeks, mida teostavad krediidiasutused sularaha teenuseid osutavates kontorites ja Eesti Pank. Kroonide käibelt kõrvaldamisel hävitab kroonid Eesti Pank.

Paragrahvi 4 lg-ga 3 sätestatakse nõukogu määruse nr 974/98/EÜ artikli 5 lg 2 mõistes krooni käibelt kõrvaldamise hõlbustamise meede. Krediidiasutuste kohustus vahetada kroonid eurodeks sätestatakse ühtlasi nõukogu määruse nr 974/98/EÜ artiklis 15. Nimetatud artikli 3. lõike kohaselt vahetavad krediidiasutused oma klientide vastava liikmesriigi rahaühikus väeringustatud pangatähti ja münte lõikes 1 osutatud aja jooksul tasuta ülemmäära ulatuses, mille võib sätestada liikmesriigi õigusaktidega. €S-ga vastavat ülemmäära ei sätestata ning krediidiasutused on kohustatud oma klientide kroonides väeringustatud pangatähti ja münte vahetama teenustasuta ja ülemmäärata. Sättes viidatakse lõikes 1 märgitud perioodile, milleks on kuni kuus kuud.

Kuna EL nõukogu määruse nr 974/98/EÜ artikli 15 lõikes 1 reguleeritakse paralleelkäibe kestvust, mis eelnõu § 3 kohaselt on Eestis 14 päeva, siis õigusselguse huvides sätestatakse eelnõu § 4 lg-s 3, et krediidiasutuste teenustasuta rahavahetuse kohustus ei piirdu 14 päevaga vaid kestab alates €-päevast kuus kuud. Krediidiasutustele teenustasuta rahavahetuse kohustuse periood ei pea kattuma paralleelkäibe perioodiga, kuid seda kohustust ei saa nõukogu määruse nr 974/98/EÜ artikli 15 lg 3 kohaselt seada krediidiasutustele pikemaks perioodiks kui kuus kuud. Krediidiasutused võivad isikutelt nõuda eelnevat teatamist, kui vahetatav kogus ületab liikmesriigi õigusaktidega sätestatud ülemmäära või selliste sätete puudumisel nende enda sätestatud ülemmäära, mille sätestamisel on arvesse võetud leibkonnale ettenähtud kogust. Eelnõuga vastavat ülemmäära ei kehtestata, seega on krediidiasutustel võimalik määrata ise summaline piir, mille ületamisel tuleb isikutel pangale raha vahetamisest ette teatada. Vastava ülemmäära kehtestamise vajadust ja kehtestatavat määra oskavad objektiivseimalt hinnata krediidiasutused, kes vajadusel saaksid arvestada ka sularaha teenuseid osutava kontori eripäradega.

Nõukogu määruse nr 974/98/EÜ artikli 15 lg 3 kohaselt vahetavad krediidiasutused mitteklientidest isikute kroonides väeringustatud pangatähti ja münte tasuta ülemmäära ulatuses, mis on sätestatud liikmesriigi õigusaktidega või selliste sätete puudumisel nende enda poolt. Eelnõuga vastavat piirmäära ei kehtestata ning krediidiasutused võivad mitteklientidest isikute kroonides väeringustatud pangatähti ja münte vahetada teenustasuta

ülemmääras, mille krediidasutused ise kehtestavad. Seega tohivad krediidasutused kehtestada kroonides vääringustatud pangatähtede ja müntide vahetamisel teenustasud mitteklientidest isikutele, kes vahetavad kroone eurodeks suuremas summas kui krediidasutus on piirmääraks seadnud, kuid krediidasutused ei tohi nõuda teenustasu €-päevast alates kuue kuu jooksul oma klientide kroonide eurodeks vahetamisel olenemata vahetatava summa suurusest ega mitteklientidest isikute kroonide eurodeks vahetamisel ulatuses, mis jääb panga kehtestatud piirmäära sisse.

Paragrahv 5 – lepingute osas kehtib lepingute järjepidevuse printsiip. Seega ei ole olemasolevaid lepinguid vaja muuta. Kroonisummad arvestatakse eurodesse, (laenu-, liisingu- jm. lepingute) maksegraafikud võib alates €-päevast ja ka varasemast ajast kajastada korraka nii kroonides kui eurodes. Nõukogu määruse 1103/97/EÜ teatavate euro kasutuselevõtuga seotud sätete kohta (EÜT L 162, 19.6.1997, p.1) reguleerimisala ei piirdu lepingutega. Määrus peab silmas kõiki õiguslikke vahendeid (artikkel 1). Nõukogu määruse 974/98 preambula taandes 20 märgitakse, et alates üleminekuperioodi lõpust tuleb õiguslikes vahendites viiteid kroonile tõlgendada viideteks euroühikule vastavalt ümberarvestuskursile. Selliselt ei ole vajalik muuta õiguslikke vahendeid (lepingud, õigusaktid, halduse üksikaktid, internsed aktid jne), kuid õigusselguse huvides võib osutada vajalikuks muuta kroonisummad eurodesse.

Eesti kroonide ümberarvestamine eurodesse toimub Eesti kroonides avaldatud väärtuse jagamisel suhtega, mis määratakse nõukogu poolt vastavalt toimimise lepingu artikli 140 lõikele 3. Saadud tulem ümardatakse 1 sendi täpsusega kolmanda koha järgi pärast koma. Kui kolmandal kohal pärast koma olev arv on 0 kuni 4, jäetakse teisel kohal pärast koma olev arv muutmata. Kui kolmandal kohal pärast koma olev arv on 5 kuni 9, ümardatakse teisel kohal olev arv ühe võrra ülespoole. Kolmandal ja järgmistel kohtadel olevad numbrid asendatakse nullidega. Ümberarvestuste tegemisel ümberarvestuskursse ei ümardata ega kärbita.

N: arvestada eurodesse näiteks 264,50 krooni, tuleb teostada jagamistehe: $264,50 \text{ krooni} : 15,6466 = 16,90463104 \text{ eurot}$.

Seejärel tuleb saadud summa arvestada 1 eurosendi täpsuseks, võttes arvesse vaid kolmandat komakohta 16,90463104. Kui kolmas koht pärast koma on 4 või väiksem number, ümardatakse ümberarvestatud väärtus allapoole, seega ümardamine 1 sendi täpsuseni oleks antud näite korral 16,90 eurot.

Ümberarvestuskursse kasutatakse euroühiku ja krooniühiku vahelisel ümberarvestamisel mõlematpidi, kusjuures ümberarvestuskurssidest tuletatud pöördkursse ei kasutata. Eurodest kroonidesse ümberarvestamine toimub analoogselt eeltoodule, erisusteks on jagamise asemel korrutamise.

N: arvestades kroonidesse 27 eurot, tuleb teostada korrutustehe:

$27 \text{ eurot} \times 15,6466 = 422,4582 \text{ krooni} = 422,46 \text{ krooni}$. Arveldamisel võib vastavalt kaubandustegevuse seadusele kauba või teenuse lõpphinda ümardada 10 sendiga täisarvuliselt jaguva summani, seega toodud näite alusel oleks tasumisele kuuluv summa 422,50 krooni.

Kuigi eelnõud koostades on vastav võimalus minimeeritud, võib €S ja selle rakendusaktide jõustumisel ikkagi tekkida olukord, et muudetavate õigusaktide paljusust arvestades võib jääda mõni kroonisumma eurodeks arvestamata. Eelnõusse on lisatud säte, et pärast krooni ja euro paralleelkäivet (reguleeritud eelnõu § 3 lg-s 1) tuleb õigusaktides kehtestatud kroonides väljendatud summad tõlgendada eurodeks selliselt, et kroonisumma jagatakse euro ja krooni

suhtarvuga ning tuleb ümardatakse üldistest ümardamisreeglitest lähtuvalt. Vastav üldnorm tuleneb eelnõu §-st 5, nõukogu määruse nr 1103/97 artiklitest 4 ja 5 ning nõukogu määruse nr 974/98 artiklitest 10 ja 11. Ekslikult eelnõust välja jäänud kroonisummade eurodesse arvestamisel on aga kaasnevaks mõjuks see, et eurodesse arvestamisel lähtutakse üldisest ümardamisreeglit nagu see on toodud eelnõu § 5 lg-s 2 ning ei järgita eelnõu II peatükis esitatud eurole ülemineku põhiprintsiipe³⁰.

€S eelnõu 2. peatükk – reguleerib muudatusi kehtivates õigusaktides. Reeglina on seaduste muudatused seotud kroonis väljendatud summade muutmisega eurodes väljendatud summadeks. Seejuures on üldreeglina lähtutud neutraalsuse põhimõttest – võimalusel on välditud summade suuruse märgatavat muutmist. Seda isegi juhul, kui summade ümbervaatamine võib olla vastava valdkonna vajadustest tulenevalt põhjendatud.

Vastutuskindlustuste ülemmäärasid on eelnõus marginaalselt alandatud. Seda põhjusel, et eurole üleminekul ei tekiks olukord, kus kehtivaid kindlustuslepinguid tuleks muuta ainuüksi eurole ülemineku pärast (N: on eelnõus läbivalt ümardatud kindlustussumma alampiirid järgmiselt: 1 miljon krooni–63 910 eurot; 500 000 krooni–31 950 eurot). Samal põhimõttel on eriseadustes alandatud ka juriidilistele isikutele kehtestatud kapitalinõudeid (N: erakooliseaduses kehtiv nõue kümme miljonit krooni on eelnõus asendatud 639 100 euroga).

Järgnevalt selgitused muudatuse kohta, mis ei lähtu üldisest ümardamisreeglit.

Paragrahv 11 – üldisest ümardamisreeglit on erinevalt ümardatud näiteks asjaõigusseadus, kus muudatustega nähakse ette, et kaotatud asja leidja peab leiust teatama politseile, kui asja väärtus ületab 50 eurot. Kui leiu väärtus ei ületa 50 eurot, siis omandab leidja asja, kui leiupäevast on möödunud üks aasta. Summa tõstmise 100 kroonilt 50 euronit tingis asjaolu, et 1993. a kehtestatud alampiir ei ole täna enam ajakohane.

Samal põhjusel on tõstetud ka panditud asja väärtust, millest alates tuleb käsipandi leping sõlmida kirjalikult. Muudatuse kohaselt peab käsipandi lepingu sõlmima kirjalikult, kui panditud asja väärtus ületab 50 eurot.

Paragrahvid 19 ja 20 – EPS muutmine ja Eesti Panga seaduse muutmise seaduse (2006, 29, 219) muutmine. Seadustes tehakse vormilised muudatused, millele juhtis komisjoni delegatsioon tähelepanu 2010. a jaanuaris. Kuigi EPS üldosas (§ 1 lg 3) sätestatakse, et Eesti Pank juhindub oma tegevuses Euroopa Ühenduse asutamislepingust, Euroopa Keskpanga Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirjast ning Euroopa Keskpanga õigusaktidest, siis soovisid nimetatud delegatsiooni esindajad, et juhendumine EL õigusaktidest oleks eraldi välja toodud EPS § 9 lg 2 p-s 9, § 9 lg-s 5, § 14 lg-s 1 ja § 34 lg-s 1. Kuna EPS § 9 lg 2 p 9 ja § 14 lg-t 1 muudeti Eesti Panga seaduse muutmise seadusega (2006, 29, 219), kuid vastavad muudatused ei ole veel jõustunud, siis muudetakse eelnõus nimetatud EPS paragrahvide osas Eesti Panga seaduse muutmise seaduse (2006, 29, 219) § 7 p-s 5 ja §-s 12 toodud muudatusi.

EPS § 1 lg 3 ja Eesti Panga seaduse muutmise seaduse (2006, 29, 219) § 20 lg 2 muutmise tingis Lissaboni lepingu jõustumine, millega muudeti Euroopa Ühenduse asutamislepingu toimumise lepinguks. Kuigi õigusaktides esitatud viiteid Euroopa Ühenduse asutamislepingule saab Lissaboni lepingu artikli 5 lg 3 kohaselt lugeda asjakohasteks viideteks toimumise lepingule, siis tuleb arvestada, et muudetavad sätted on toimelt tulevikku suunatud ning

³⁰ Sellest tulenevalt võib näiteks ekslikult välja jäänud avalik-õigusliku tasu summa ümarduda ülespoole ning trahvisumma, sunniraha või keskkonnakahju hüvitis allapoole.

Euroopa Ühenduse asutamislepingu art 122 lg-s 2 sätestatud korras ei tehta erandi tühistamise otsust. Õiguselguse huvides muudetakse EPS § 1 lg-s 3 ja Eesti Panga seaduse muutmise seaduse (2006, 29, 219) § 20 lg-s 2 esitatud viited Euroopa Ühenduse asutamislepingule viideteks toimimise lepingu asjakohastele sätetele.

EPS § 4 lg 4 tunnistatakse kehtetuks. EPS § 4 lg-s 4 sätestatud Eesti Panga toetus Vabariigi Valitsusele võib olla tõlgendatav ka keskpanga pakutava rahastamisvõimalusena, mis on toimimise lepingu artikli 123 kohaselt keelatud. Eesti Panga roll Vabariigi Valitsuse nõuandjana majanduspoliitilistes küsimustes on sätestatud EPS § 4 lg 2.

Sõnastuse selguse huvides muudetakse EPS 2. peatüki pealkirja ja § 6. Alates Eesti ühinemisest Euroopa Liiduga (01.05.2004. a) on Eesti Panga Nõukogu järelevalveorgan, mitte juhtimisorgan. II peatüki kehtiv pealkiri on seetõttu eksitav.

EPS § 16 tekst ei järgi sõna-sõnalt toimimise lepingu artikli 123 sõnastust. Kuivõrd nimetatud artikkel on otsekohalduv, ei ole selle taasesitamine EPS tekstis vajalik.

EPS § 25 lg 2 kohaselt on Eesti Panga põhikapital 100 miljonit krooni. Automaatsel konverteerimisel saaks euro kasutuselevõtul uueks põhikapitaliks eeldatavalt kehtiva vahetuskursiga 6 391 164.85 eurot, mis on euroala keskpanga jaoks kohatult väike summa. Kuivõrd Eesti Panga omakapital (põhikapital, reservkapital ja erireserv) on üle 350 miljoni euro, siis euroalaga liitumisel võiks uueks põhikapitaliks olla 100 miljonit eurot. Põhikapitali suurendamine toimuks erireservi arvelt. Põhikapitali suurendamine ei too kaasa muutusi Eesti Panga omakapitali suuruses. EPS § 25 lg 3 tunnistatakse kehtetuks, kuna lõike 2 muudatuse kohane põhikapitali suurendamine toimub koheselt seaduse jõustumisel ning puudub vajadus põhikapitali suurendamiseks seaduses ettenähtud summani.

EPS § 26 tunnistatakse kehtetuks, kuna normis sätestatakse näitlik loetelu Eesti Panga tuludest ja kuludest, mis pärineb 1993. aastast. Euroalaga liitumise järel puudub vajadus sellise näitliku loetelu järele.

Paragrahv 51 – investeerimisfondide seaduse muudatused. Fondiosakute puhul mängib nimiväärtuse olemasolu suhteliselt marginaalset rolli ning investorite jaoks on oluline osaku puhasväärtus ehk selle õiglane hind (turuväärtus). Sisuliselt omab nimiväärtus osakute puhul tähtsust üksnes esmakordsel osakute välja laskmisel, kus ta on ligilähedane selle puhasväärtusega (mõningad erinevused võivad tuleneda võimalike tasude ja kulude mahaarvamistest fondivalitseja poolt). Seetõttu peaks osakuomanikud edaspidi lähtuma üksnes juba fondiosaku puhasväärtusest ning algne nimiväärtus minetab sisuliselt üldse oma tähtsuse. Tulenevalt sellest ei ole fondiosakute puhul enam tingimata nõutud nimiväärtuse olemasolu, mistõttu võib fondivalitseja välja lasta ka nimiväärtuseta osakuid (nimiväärtuse saab asendada arvestusliku väärtusega).

Samas on pensionifondi osakute nimiväärtusel mõnevõrra suurem roll kui “tavaliste” investeerimisfondide osakutel ning nende puhul säilitatakse nimiväärtuse olemasolu nõue. Seda eelkõige põhjusel, et tagada selgus ja võrreldavus kohustuslike pensionifondide osakuomanikele. Enamus kohustuslikest pensionifondidest alustasid oma tegevust 2001. aastal ja ühtse nimiväärtuse nõude säilitamine annab otsese numbrilise võrdlusaluse, kuigi see sisuliselt osaku väärtuse kasvu (ehk tootlust) kuidagi ei mõjuta. Et ka uute pensionifondide puhul kehtiks ühine reegel, siis alates euro kasutuselevõtu päevast peab nende nimiväärtus olema täpselt 0,64 eurot ehk 10 krooni jagatuna 15,6466). Seda ka 3. samba ehk vabatahtlike

pensionifondide puhul. Sellest tulenevalt muudetakse ka puhasväärtuse kajastamist 2. samba pensionifondide puhul. Kui täna tuleb näidata 2. samba fondide puhasväärtust täpsusega neli kohta pärast koma, siis muudatusega suurendatakse seda viie kohani pärast koma. Muudatus tehakse tulenevalt sellest, et pensionikoguja jaoks oleks osakute lunastamise hetkel ümardamisest tekkiva vea suurus võimalikult väikene.

Tavaliste lepinguliste investeerimisfondide puhul peab muudatuste kohaselt osaku nimiväärtus olema vähemalt 1 euro, seda juhul kui fondi osakul on nimiväärtus olemas. Et teha fondivalitsejatele eurole üleminek suhteliselt lihtsaks, siis peavad nad fondi tingimustes seni kroonides väljendatud summad muutma eurodeks juhul, kui neil on plaanis tingimusi muuta. Aktsiaseltsina asutatud fondide põhikirjade suhtes kehtib äriseadustikus sätestatu. Samuti ei pea fondivalitsejad fondi tingimustes või põhikirjas tehtavaid Eestis euro käibele võtmise seadustatud muudatusi kooskõlastama eelnevalt Finantsinspektsiooniga. Lisaks sätestatakse rakendussätetes, et nimiväärtuse eurodes väljendamine muudetakse kohustuslikuks üksnes uute investeerimisfondide puhul (s.t need, mis on registreeritud pärast euro kasutusele võtmise päeva), seda juhul kui fondil on nimiväärtus olemas. Juba eelnevalt tegutsenud investeerimisfondide puhul saab nimiväärtuse arvestada ümber üldise konverteerimisreegli alusel.

Paragrahv 59 – karistusseadustikus on trahviühiku baassumma avaldatud 1 euro täpsusega ning ümardatud vastavalt üldistele ümardamisreeglitele. Trahviühik on rahatrahvi baassumma, mille suuruseks kehtiva regulatsiooni kohaselt on 60 krooni. Eurodesse ümberarvutades teeb see 3, 834 eurot = 4 eurot.

Paragrahv 69 – keskkonnatasude seaduses on tasude piirmäärad ümardatud eeldusel, et euro kasutusele võtmine toimub 2011. a alguses. Saastetasude määrasid kehtestatavate sätete sõnastust on korrigeeritud selliselt, et eurodes kehtestatakse tasumäärad 2011. a alates ja seadusest jäetakse välja enne 2011. a kehtinud tasumäärad. Tegu on formaalse muudatusega, kuna 2009. a ja 2010. a tasumäärad on sõnastatud ajaliselt piiratuna, seega muutuvad automaatselt kehtetuks ka ilma, et sätte sõnastusest oleks vajalik neid välja jätta. Kehtetute määrade eurodesse arvestamine ei ole samuti vajalik.

Paragrahv 86 – eelnõu kohaselt muudetakse kriminaalmenetluse seadustiku (edaspidi *KrMS*) § 477 lõike 1 punkti 10. Tegemist on sättega, mille kohaselt ei tohi taotlevas riigis mõistetud karistuse või muu mõjutusvahendi täitmisel taotlevat riiki abistada, kui rahaline karistus või rahatrahv on võrdväärne või väiksem kui tuhat krooni. Vastav muudatus tehti *KrMS*-s 2008 a (RT I 2008, 33, 201) tulenevalt nõukogu 24. veebruari 2005. a raamotsuse 2005/214/JSK rahaliste karistuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta (edaspidi *raamotsus*) sätete järgimiseks.

Eelnõus asendatakse sõnad „üks tuhat Eesti krooni“ sõnadega „70 eurot“. Eurodes avaldatud rahalise karistuse suurus on sama, mis raamotsuse art 7 p 2 alapunktis h ehk 70 eurot.

Paragrahv 91 – käibemaksuseaduses on osade kroonisummade väljendamisel eurodeks lähtunud ühinemislepingus sätestatud summadest eurodes. Nendeks on käibemaksukohustuslaseks registreerimise piirmäär (16 000 eurot), kaugmüügi käibe piirmäär (35 000 eurot) ja piiratud maksukohustuslase poolt ühendusesiseselt soetatud kaupade maksustatav väärtus (10 000 eurot). Teise liikmesriigi maksukohustuslasele käibemaksu tagastamise tingimustes (§ 35 lg 1) märgitud kroonisummade eurodena väljendamisel on

võetud aluseks Euroopa Ühenduse Kaheksandas käibemaksudirektiivis (79/1072/EMÜ) sätestatud piirmäärad.

Paragrahv 96 – liiklusseaduse (LS) § 74⁶⁶ punktis 1 asendatakse sõnad “kroonides” sõnadega “eurodes” ning muudetakse sättes toodud kordajat (number „50” asendatakse numbriga „3”). Arvestades, et kehtiva regulatsiooni järgi on võimalik kirjalikku hoiatamismenetlust kohaldada kiiruseületamisel kuni 60 km/h: $60 \times 50 = 3000$, siis olemasolevate proportsioonide säilitamisel võiks LS § 74⁶⁶ asendatav number olla 3 ($60 \times 3 = 180$ eurot). Vastavalt väärtemenetluse seadustiku § 54¹ lg 4 muudatusele võib hoiatustrahvi maksimaalmäär olla 190 eurot (vt eelnõu § 233 p 3).

Paragrahv 131 – kehtetuks tunnistatakse pakendiaktsiisi seaduse § 3 lg 2, tulumaksuseaduse § 46 lg 2 lause 3, sotsiaalmaksuseaduse § 9 lg 9 ja kogumispensionide seaduse § 11 lg 5 ning sõna „täiskroonides” jäetakse välja alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse § 28 lg-st 4 ja tolliseaduse § 65 lg-st 1 ilma, et seda asendatakse sõnaga „eurodes/sendis täpsusega”. Vastavad sätted dubleerivad maksukorralduse seaduse (MKS) § 97 (k.a sellele €S kohast muudatust), mille kohaselt tasumisele kuuluv maksusumma, samuti tagastusnõude summa või kõrvalkohustustest tulenev summa ümardatakse (euro)sendis täpsusega. MKS sätted laienevad üldsätetena kõikidele maksuseadustele ning nende ülekordamine konkreetsetes maksuseadustes ei ole vajalik.

Paragrahv 147 – raamatupidamise seaduse muutmine. Eurodes väljendatud summadest lähtutakse aruandeperioodide puhul, mis lõpevad krooni emiteerimise lõpetamise päeval või hiljem ning nende kohta koostatud aruannetele. Varasematele aruandeperioodidele ning nende kohta koostatud aruannetele kohaldatakse nimetatud sätteid redaktsioonis, mis kehtis vahetult enne nendes sisalduvaid eurodeks ümberarvutatud piirmäärasid kehtestava seadusemuudatuse jõustumist.

Paragrahv 149 – TKS täiendatakse §-ga 47² selliselt, et nähakse ette väärtekaristus seadusliku maksevahendi vastuvõtmisest keeldumise eest kauba või teenuse müügil või selle tasumisel. Nõukogu määruse 974/98 art 11 kohaselt ei ole isik kohustatud olenemata mündi vääringust vastu võtma rohkem kui 50 münti. Sama sätte kohaselt toodud piirmäär ei rakendu münte käibele laskva asutuse osas ning isikutele, kes on siseriikliku õigusega kindlaks määratud. €S-ga kehtetuks tunnistatava RahaS § 4 kohaselt on raha piiranguteta vastuvõtmise kohustus Eesti Pangal ja kõikidel krediidiasutustel. Sama põhimõtte säilib, olles kajastatud €S §-s 2. TKS täiendus kohaldub seega juhul, kui kaupleja ei ole nõus tarbijalt vastu võtma kehtivaid münte korraka kuni 50 tükki või €S §-s 2 nimetatud isikud kehtivat raha piiranguteta. Sarnane säte kehtib RahaS §-s 7¹. Kuna TKS täiendatakse uue väärtekoosseisuga, siis täiendatakse seadust ka vastava koosseisu menetleja määramisega ning laiendatakse TKS § 48 lg-s 1 sätestatud väärtegade menetluslikku üldpõhimõtet lisatavale väärtetele. Lisatava väärtete menetleja on eelnõu kohaselt Tarbijakaitseamet. Paralleelkäibe perioodil on TKS-le lisatava sanktsiooniga hõlmatud ka krooni sularaha vastuvõtmisest keeldumine, kuna sanktsiooni kehtestav RahaS § 4 tunnistatakse €-päeval kehtetuks.

RahaS-s sarnase sanktsiooni kaitseala on laiem, hõlmates kauba ja teenuse müüki olenemata õigussuhte subjektidest. Väärtekoosseisu sätestamine TKS-s piirab selle kohaldatavuse vaid tarbijaõiguslikele suhetele. Samas leiame, et sätte eesmärk peaks olema kaitsta just tarbijat kui õigussuhte eeldatavat nõrgemat poolt ning puudub mõistlik põhjendus, miks majanduskutsetegevuses tegutsevad isikud peaksid olema hõlmatud iseloomult tarbijakaitseliste

õigustega. Kuna tegu on tarbijakaitselise õigusega, siis ka vastava õiguse rikkumisi menetleb Tarbijakaitseamet. RahaS kohaselt olid menetlejateks nii Tarbijakaitseamet kui Politseiasutus.

Paragrahv 200 – täitemenetluse seadustiku (*TMS*) § 78 lg-s 3 tuleb 30 000 krooni asendada 2 000 euroga. *TMS* § 78 lõikes 3 on summa arvestamisel sarnaselt tsiviilprotsessiga lähtunud väheväärtusliku asja maksumuse kehtestamisel Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest nr 861/2007, millega loodi Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetlus. Nimetatud määruse kohaselt võib lihtmenetlust kohaldada tsiviil- ja kaubandusajades, kui nõude väärtus ilma nõude intresside, kulude ja muude kõrvalnõueteta ei ületa 2 000 eurot. *TMS*-s on 2000 eurot ümber arvestatud kroonideks ja see teeb nõude väärtuseks 30 000 krooni. Lähtudes sätte algallikast tuleb *TMS* § 78 lg-s 3 asendada sõnad „30 000 krooni“ sõnadega „2 000 euroga“.

Paragrahv 232 – pankrotiseaduse muutmise seadus tunnistatakse kehtetuks. Eesti Vabariigi pankrotiseadus ei kehti enam 2004. a alates. Tegemist on rakendussätetega, mille järele puudub vajadus (kehtib uus pankrotiseadus).

IV. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus kasutatavaks uueks terminiks on paralleelkäibe periood – ajavahemik, millal krooni sularaha ja euro sularaha on võrdväärselt seadusliku maksevahendina käibel. Mõistet kasutatakse üldsätetes lakoonilise sõnastuse huvides kahel korral.

V. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

€S eelnõu on kooskõlas EL õigusega ning eelnõus on järgitud põhimõtet, mille kohaselt EL liikmesriigi õiguses ei korrata üldreeglina EL õiguse sätteid³¹. Eelnõu koostamisel arvestati komisjoni 10. jaanuari 2008. a soovitusi eurole üleminekut hõlbustavate meetmete kohta (2008/78/EÜ), komisjoni 18. juuli 2008. a teatise „Seitsmes aruanne euroala tulevaseks laienemiseks tehtavate praktiliste ettevalmistuste kohta“, komisjoni 12. detsembri 2008. a teatise „Kaheksas aruanne euroala tulevaseks laienemiseks tehtavate praktiliste ettevalmistuste kohta“ ja 20. aprilli 2009. a teatise „Euro kasutuselevõtt Slovakkias“ toodut.

EL õiguslik raamistik euro kasutuselevõtu kohta koosneb peamiselt kolmest nõukogu määrusest. Nõukogu määrus nr 1103/97/EÜ sätestab lepingute järjepidevuse põhimõtte, rahvusvaluutade eurodesse ümberarvestamise ja ümardamisreeglid. Määruses nr 974/98/EÜ kehtestatakse, et euroalaga liitunud liikmesriikides on ainsaks seadusliku maksevahendiks euro. Nimetatud määrus käsitleb veel üleminekuperioodi puudutavaid aspekte ning euro müntide ja rahatähtedega seonduvat. Selliselt ei ole vajalik sätestada eelnõus eraldi, et seaduslik maksevahend Eestis on euro (nõukogu määrus 974/98/EÜ art 10). Eelnõus ei kehtestata nõuet, mille kohaselt on ainsaks seaduslikuks maksevahendiks Eestis euro. Vastav regulatsioon sätestatakse nõukogu määruse 974/98/EÜ artiklitest 10 ja 11. Krooni ja euro paralleelkäibe osas ei sätestata eraldi euro kui maksevahendi staatust, kuna see on sätestatud nõukogu määrus 974/98/EÜ artiklis 10. Nõukogu määruses nr 2866/98/EÜ sätestatakse rahvuslike valuutade ja euro vahel fikseeritud vahetuskursid.

³¹ Nõukogu määruse nr 1103/97 artiklid 4 ja 5 reguleerivad vääringu ümberarvestamise ja ümardamise reegleid, kuid õigusselguse huvides esitatakse eelnõu §-s 5 ümberarvestamise ja ümardamise säte.

Lähtuvalt komisjoni ja Euroopa Keskpannga esialgsetest analüüsides jääb nõukogu määrus nr 1103/97/EÜ kehtima muutumatu kujul. Nõukogu määruseid nr 974/98/EÜ ja 2866/98/EÜ muudetakse euroalaga liitva liikmesriigi osas. Seletuskirjale lisatud EL õigusallikate ja eelnõu võrdlustabel (lisa 1).

VI. Seaduse mõjud

Eesti majanduspoliitika keskendub pikas perspektiivis stabiilse majanduskeskkonna kindlustamisele, eelarvevahendite suunamisele majanduskasvu ja tööhõive parandamisele ning pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamisele. Pikaajalise majandusarengu kiirendamise ja finantsstabiilsuse suurendamise eesmärgil võeti eesmärgiks saada Euroopa Majandus- ja Rahaliidu täisliikmeks niipea kui võimalik.

Euro kasutuselevõtu tulemusena ei toimu Eesti majanduspoliitikas olulisi muudatusi. Kuna praegu kehtivas valuutakomitee süsteemis on kroon olnud fikseeritud Saksa margaga alates 1992. aastast ja euroga 1999. aastast, on Eesti tinglikult olnud rahaliidus juba 18 aastat. Valuutakomitee süsteemi raames, nii nagu rahaliiduski, ei teosta riik iseseisvat rahapoliitikat. Järgalt fikseeritud vahetuskursi kaudu on Eesti majandus juba täna otseselt Euroopa Keskpannga rahapoliitika mõjusfääris. Euroga seotud valuutakomitee süsteemi eristab rahaliidust vahetuskursi olemasolu. Eesti liitumisel euroalaga kaob ära vahetuskurss, mis annab majandusagentidele kindluse, et Eestis devalveerimisriski enam ei ole. Euro kasutusele võtmisel suureneb ka Eesti roll EL majanduspoliitikas. Senised arengud on näidanud, et eurotsooni mittekuuluvate riikide mõju EL majanduspoliitikale on oluliselt väiksem, kui eurotsooni riikidel. Euro kasutusele võtmisel Eestis hakkavad meile kehtima EL nõukogu meetmed, millega tugevdatakse Eesti eelarvedistsipliini koordineerimist ja järelevalvet ning kehtestatakse majanduspoliitilised suunised, tagades nende ühilduvuse kogu liidu suhtes võetud suunistega ja tagatakse suuniste täitmise järelevalve (toimimise lepingu art 136).

Euro kasutusele võtmisega kaasnevad mõjud:

- investeringute taastumisele lisab hoogu euro kasutuselevõtu perspektiivide selginemine ning euro kasutusele võtmine. See toimub esmalt Eesti majanduse suhtes usaldusvääruse ja kindlustunde suurenemise kaudu. Eesti liitumisel euroalaga kaob ära vahetuskurss, mis annab majandusagentidele kindluse, et Eestiga seotud devalveerimisriski ei ole;
- laenukapital muutub soodsamaks, sest riskimarginaalide vähenemisega alanevad ka intressimäärad³²;
- aitab kaasa jätkuvale majandusintegratsioonile ning EL integratsioonile laiemas mõistes;
- võimaldab senisest enam kaasa rääkida EL majanduspoliitika kujunemisel³³;
- rahavahetuse kohustuse puudumine hõlbustab kaubavahetust ja hoiab kokku valuuta ülekandekulusid ja rahavahetusega seotud kulusid nii füüsilistel- kui juriidilistel isikutel;
- euro kasutusele võtmisega ei kaasne hinnatõusu³⁴;

³² Igasugune Eesti riigi reitingu hinde ülespoole korrigeerimine vähendab Eestis tegutsevatele finantsinstitutsioonidele välismaistelt finantsturgudelt võetavate laenude intressimäärasid, mis omakorda muudab sisemaise laenu raha odavamaks kõikide majandussubjektide jaoks.

³³ Nt toimimise lepingu art 136 lg 2 ja art 139.

³⁴ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuses „Euro eelised ja kasu: aeg hinnanguks” (2008/C 224/27) jõutakse järeldusele, et maksevahendi muutmine on inflatsioonile neutraalne vahend ning ei põhjusta hinnatõusu.

- euroalal on tarbijatel piiratud ulatuses³⁵ lihtsam hindu võrrelda, kuid hinnaerinevused jäävad euroalal püsima.

VII. Seaduse rakendamiseks vajalikud kulutused

Valitsus on võtnud eesmärgi ümardada maksud, lõivud ning riigieelarvelised toetused maksu- maksjatele ja toetuse saajatele võimalusel soodsamas suunas. Soodsamas suunas ümardamine täidab kahte eesmärki:

- aitab piirata eurole üleminekulga seonduvat hinnatõusu survet;
- riik annab seeläbi eeskujul erasektorile, keda kutsutakse samuti hindu mitte tõstma.

Maksude laekumine riigieelarvesse väheneb 12 kuu lõikes arvestuslikult ca 1 miljon krooni, millest otseste maksude negatiivne mõju riigieelarvele on ca 760 000 krooni (maksuvaba tulu jm piirmäärade muutmine) ning kaudsete maksude negatiivne mõju riigieelarvele ca 240 000 krooni (aktsiisimäärade muutus).

Rahandusministri 6. juuli 2009. a määruse nr 44 „Ministeeriumi valitsemisala 2010. aasta eelarve projekti koostamise tingimused ja esitamise tähtaeg ning investeringute kava koostamise kord ja tegevuskava vormid” § 12 p 11 kohaselt palusime Riigikogul, Vabariigi Presidendi Kantseleil, Riigikontrollil, Õiguskantsleri Kantseleil, Riigikohtul, Riigikantseleil ja ministeeriumidel esitada koos 2010. a eelarve projektiga Rahandusministeeriumile teave eurole üleminekulga kaasnevate ümardamisest tulenevate mõjude kohta. Laekunud informatsiooni kohaselt suurenevad soodsama ümardamise tõttu riigieelarve kulud arvestuslikult 800 000 krooni aasta.

Riigiasutuste tehnilise valmisoleku tagamiseks (eeskätt infotehnoloogilised muudatused) tuleb eurole üleminekulga seonduvalt teha kulutusi summa ca 40 miljonit krooni. Nimetatud kulutuste kandmine on osaliselt võimalik EL struktuurivahenditest (vastavas osas toimuvad läbirääkimised Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga).

Eelnevalt tulenevalt kaasneb euro kasutusele võtmisega tulude vähenemise või kulude suurenemisega negatiivne mõju riigieelarvele ca 41 560 000 krooni, millest ca 40 miljonit krooni kaasnevad riigi tehnilise valmisoleku saavutamiseks. Tehnilise valmisoleku tagamisega kaasnevad kulutused on ühekordsed kulutused.

Seletuskirja käesolevas osas ei ole arvestatud seletuskirja II osas (lk 3 ja 4) toodud trahvimäärade ümardamisega kaasnevat mõju riigieelarvele. Riigilõivuseaduses toodud määrade ümberarvestamisega kaasnevate kulutuste analüüs esitatakse riigilõivuseaduse eelnõu seletuskirjas.

Euroopa Ühenduse Statistikaameti esialgsel hinnangul oli eurole ülemineku ühekordne mõju koguinflatsioonile ülemineku ajal ja vahetult pärast seda Küprosel ja Maltal ligikaudu 0,2–0,3 protsendipunkti. Küprose ja Malta hinnangulised näitajad on kooskõlas 2001. a eurole üleläänud esimeste riikide rühma ja 2007. a liitunud Sloveenia näitajatega – EL komisjoni 18. aprilli 2008. a teatis nr 204 nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele, regioonide komiteele ning Euroopa Keskpangale teemal „Euro kasutuselevõtt Küprosel ja Maltal”.

³⁵ Piiratud ulatuses põhjusel, et paratamatult ei ole võrreldavad kohapeal toodetud ja tarbitavate kaupade ja teenuste hinnad teistes euroala riikides pakutava sama toote/teenuse hinnaga (pakkumise ja nõudluse põhimõtte, transpordikulud, maksustamine jm – faktorid, mis ei ole seotud ühisrahaga).

VIII. Rakendusaktid

€S jõustumisega samaaegselt jõustatakse maksevahendi muutmise seotud rakendusaktide muudatused. Eelnõu kooskõlastamisele esitamisel palusime ministriumidel esitada meile €S rakendamiseks vajalike Vabariigi Valitsuse määruste kavandid vastavalt ministriumide valitsemisalale. Samaselt €S eelnõu ettevalmistamisega edastavad ministriumid Vabariigi Valitsuse asjakohaste määruste muudatused Rahandusministriumile, kes ühendab laekunud eelnõukavandid üheks eelnõuks (nn euro kasutusele võtmise määruse eelnõu, mis sisaldab muudatusi kehtivates Vabariigi Valitsuse määrustes).

Ministri määruste muudatused valmistavad ette ministriumid eeldatavalt 2010. a suvel. Seletuskirjale on lisatud euro kasutusele võtmisega seonduvalt muutmist vajavate Vabariigi Valitsuse määruste loetelu (lisa 2), kuid kuna 1. märtsi 2010. a seisuga valmistavad Vabariigi Valitsuse asjakohaste määruste kavandeid ette veel Keskkonnaministrium, Kultuuriministrium, Siseministrium ja Sotsiaalministrium, siis toodud loetelu on näitlikustav ning ei hõlma kõiki muutmist vajavaid määrusi. Rahandusministrium koordineerib muutmist vajavate Vabariigi Valitsuse määruste ettevalmistust ning valmistab esimesel võimalusel ette euro kasutusele võtmisega seotud Vabariigi Valitsuse määruste muutmise määruse eelnõu.

IX. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub päeval, mis on kehtestatud nõukogu otsuses Eesti Vabariigi suhtes kehtestatud erandi tühistamise kohta toimimise lepingu artikli 140 lõikes 2 sätestatud alusel (eelnõus nimetatud ka kui erandi kehtetuks tunnistamise päev). Eeldatavalt on selleks päevaks 1. jaanuar 2011. a. Eesti Panga seaduse muutmise seaduse (eelnõu § 20) normitehnilised muudatused jõustatakse päev enne €-päeva.

Euroopa Liidu toimimise lepingu art 140 lg-s 2 sätestatakse erandi tühistamise menetlus. Selline menetlus tuleb algatada vähemalt kord kahe aasta jooksul või kui seda taotleb liikmesriik, kelle suhtes on kehtestatud erand (liikmesriik on liitunud vahetuskursimehhanismiga ERM II, kuid riigi maksevahendiks ei ole euro). Vastavalt 2003. a ühinemisakti artiklile 4 on Eesti suhtes kehtestatud asutamislepingu artiklis³⁶ 122 määratuletud erand. Komisjon ja Euroopa Keskpang peavad eelnimetatud menetluse raames teavitama nõukogu sellest, kuidas edeneb erandiga hõlmatud riigis majandus- ja rahaliidu kohustuste täitmine. Maastrichti kriteeriumide täitmisel esitab komisjon nõukogule ettepaneku võtta vastu otsus tühistada kehtestatud erand liikmesriigi osas, kes on täitnud eelnimetatud kriteeriumid.

Nõukogu otsus, tunnistada Euroopa Liidu toimimise lepingu art 140 lg 2 alusel kehtetuks Eesti suhtes 2003. a ühinemisakti artiklis 4 osutatud erand, tehakse eeldatavalt 2010. a juulis ning protseduuriliselt on menetlus järgmine:

- 1) komisjon võtab vastu otsuse, kas esitada nõukogule erandi kehtetuks tunnistamise otsuse eelnõu – eeldatavalt 2010. a mai alguses;
- 2) komisjon ja Euroopa Keskpang annavad nõukogule aru riigi edusammudest (hindavad Maastrichti kriteeriumide täitmist) – eeldatavalt 2010. a märtsis/aprillis;
- 3) nõukogu konsulteerib Euroopa Parlamendiga ning Euroopa Ülemkogus arutatakse Eesti osas kehtestatud erandi kehtetuks tunnistamist;

³⁶ Sama Euroopa Liidu toimimise lepingu art 140.

- 4) nõukogu esitab komisjoni ettepaneku eelnõu euroala riikidele, kes hääletavad erandi kaotamise otsuse osas (vähemalt 55% häälteenus nõukogus tingimusel, et häältega esindatakse 65% nende riikide elanikest – kvalifitseeritud häälteenus);
- 5) nõukogu otsustab erandi kehtetuks tunnistamise kui vastav nõutud osa liikmesriikidest seda soovib – eeldatavalt 2010. a juuli alguses;
- 6) pärast erandi kehtetuks tunnistamise otsuse vastuvõtmist võtavad need liikmesriigid, mille rahaühik on euro, ja euroalaga ühinev riik ühehäälselt vastu kursi, mille alusel hakkab euro asendama ühineva liikmesriigi valuutat – eeldatavalt 2010. a juuli alguses;
- 7) vastavalt punktidele 5 ja 6 muudetakse nõukogu määrust nr 974/98/EÜ ja määrust 2866/98/EÜ – eeldatavalt 2010. a juuli alguses;
- 8) komisjon hoiab nõukogu, Parlamenti, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteed, regioonide komiteed ning Euroopa Keskpanka regulaarselt kursis euroalaga ühineva riigi maksevahendi muutmisega seotud ettevalmistustest.

X. Eelnõu kooskõlastamine/arvamuste küsimine

Eurole ülemineku tehniliste ettevalmistuste raames saatis Rahandusministeerium 25. aprillil 2006. a €S eelnõu ettevõtlusorganisatsioonidele ja teistele asjaomastele organisatsioonidele kooskõlastamiseks ning arvamuse avaldamiseks. Arvestades eelnõu kooskõlastamisest möödunud aega, esitasime eelnõu asjakohastele institutsioonidele teistkordseks arvamuse avaldamiseks 4. novembril 2009. a. Vahepealsel perioodil ajakohastasime eelnõud vastavalt seadustes tehtud muudatustele olenemata asjaolust, kas muudatused hõlmasid Rahandusministeeriumi valitsemisalaga seotud regulatsiooni või mitte. Kooskõlastamisel tehtud ettepanekute arvestamise kohta lisatud kooskõlastustabel (lisa 3).

Eelnõu esitati arvamuse avaldamiseks Euroopa Kesk pangale vastavalt toimimise lepingu artikli 127 lõikele 4 ja nõukogu otsusele nr 98/415/EÜ. Euroopa Kesk pangaga tuleb toimimise lepingu artikli 127 lõike 4 kohaselt konsulteerida iga tema pädevusse kuuluva õigusakti eelnõu osas. Konsulteerimiskohustust kohaldatakse ainult õigusaktide sätete puhul, mis on asjaomases liikmesriigis siduvad ja üldrakendatavad. Nimetatud kohustus ei ole seotud vaid õigusaktidega, mida võtab vastu Riigikogu. Samas pole Euroopa Kesk pangaga vaja konsulteerida rakendusaktide osas, välja arvatud juhul, kui alamakti mõju on erinev esmase õigusakti mõjust. Selliselt kuuluksid Eesti õiguses konsulteerimisele vaid praeter legem ja contra legem määrused³⁷. Euroopa Kesk pank esitas arvamuse €S eelnõu, riigilõivuseaduse eelnõu ning äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta 23. veebruari 2010. a (lisatud). Üldhinnanguna märgib Euroopa Kesk pank, et toetab õigeaegset euro kasutusele võtmise ettevalmistamist ning seaduseelnõud vastavad euro kasutusele võtmise põhimõtetele. €S eelnõu osas esitas Euroopa Kesk pank järgmised tähelepanekud³⁸:

- 1) eelnõus peaks Euroopa Ühenduse asutamislepingu asemel viitama toimimise lepingule;
- 2) eelnõu §-s 224 (eelnõu praeguses redaktsioonis § 5 lg 2) sõnastuses võiks selgemalt välja tuua, et ümberarvestuskursse kasutatakse euroühiku ja riikide rahaühiku vahel;
- 3) eelnõu § 223 lg-s 2 (eelnõu praeguses redaktsioonis § 4 lg 3) tuleks riigi vääringu ringlusest kõrvaldamiseks määratleda ajavahemik, mitte ajahetk.

Euroopa Kesk pangaga ettepanekuid on arvestatud, s.t eelnõud vastavalt muudetud. Euroopa Ühenduse asutamislepingu asemel viidatakse toimimise lepingu normidele, eelnõu § 5 lg 2

³⁷ Praeter legem määruste kehtivus Eesti õiguskorras on vastavalt põhiseadusele problemaatiline ning contra legem määruse kehtestamine vastuolus põhiseadusega.

³⁸ Euroopa Kesk pangaga 23. veebruari 2010. a kirja p-d 2.1, 3.1 ja 3.2.

sõnastust muudetud selgemaks ning vastavalt täiendatud ka seletuskirja ning eelnõu § 4 lg-s 3 asendatud ajahetk „6 kuud pärast ... päeva” ajavahemikuga „kuue kuu jooksul pärast ... päeva”.

Vabariigi Valitsuse nimel

(allkirjastatud digitaalselt)

Margus Matt

Riigikantselei õigusloomeosakonna juhataja
riigisekretäri ülesannetes